

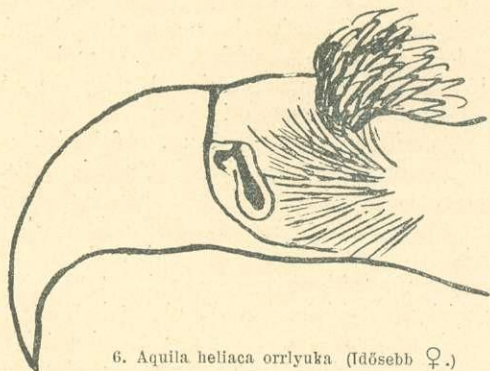
hátrafelé félkörű formáját megtartja, — azonban a tulajdonképeni orrlyuk-nyílásból egy kis orrporczogó téle dudor tűnik elő. Egyébiránt ez a belülről kiszögélő dudorocská más, kevésbé karakterisztikus alakú orrlyuknál is előfordul. — Megjegyzem, hogy a tipikus (vagyis az alul többé-kevésbé szívídomra formált) alaktól eltérő módosulások sem ritkák, vagyis maga a tipikus orrlyuk-forma is *alakkörrel bir*: sőt elfajulások és eltorzulásokkal is találkozhatni, főleg a hímeknél és kivált az *idősebb* egyedeknél. — A *nőstények* többé-kevésbé szabályos gömbölyűségű (néha nagy, ovális) orrlyuk-alakjokat megtartják. A kivételek ritkák s legfeljebb csak az alsó

5. Aquila naevia orrlyuka. (Fiatal.)

szívyszerű beszögélés helyzete szenved változást náluk, miáltal az alsó kettős beöblösödés *egyike* nagyon összszeszorul, viszont a *másik* miatt a másik tágabb lesz. — Ami még felőlő módosulásukat illeti, fiatal egyéneknél előfordul az oldalt kissé összenyomott, illetve alakjában kissé megnyúlt, nagyobb, tojásalakú orrlyuk is; a vén

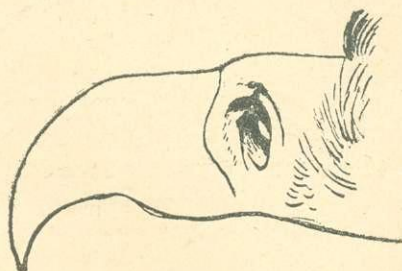
hímeknél a szögletes forma (mint elfajulás, vagy torzidom) sem ritkaság, csak hogy a mi az orrlyuk-elfajulásokat illeti, azok rendszeren csak egyoldaliak, vagyis csak az egyik orrlyukra vonatkoznak, míg a másik orrlyuk ily eseteknél tipikusan szabályos szokott lenni. — Hímeknél a megfordított: 2 (hatos) szám idomú, valamint fölül szívhegy-

6. Aquila heliaca orrlyuka (Idősebb ♀.)

idomban futó, nagyobb alakú (kissé kimetszett csúcsban végződő) s erősen szívformájú orrlyukalak is előfordul (rendszen, illetőleg többnyire igen erős példányoknál.)

A mi az *Aquila clanga* orrlyuk-alakzatait illeti, e fajnál ép oly gyakran találkozunk keresztben (harántosan) fekvő nagy orrlyuk-alakzatokkal, mint kis gömbölyűekkel és pedig fiatal és öreg egyedeknél mindkét ivarnál egyaránt; leggyakoribb azonban mégis a *korrektül gömbölyű* orrlyuk, mely mindig nagyobb, mint az *Aquila naevia*-nál s ugyancsak e faj fiatal egyéneinél a leggyakrabban (majdnem

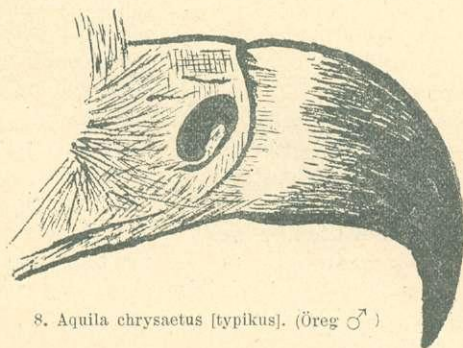

7. Aquila heliaca. (Öreg ♂.)

rendszen) előforduló, fölül igen szabályos kerekességű s alul némileg elmosódott konturájú (nyitott) orrlyuk-alakzattal azonos; keresztmetszete kb. 4 mm (minimális méret). Kerülnek oly példányok is, melyeknél az egyik orrlyuk keresztben (harántosan) fekszik s hosszúkásan nyílt, — míg a másik orrlyuk gömbölyű.

Az *Aquila chrysaetus* orrlyuk-alakzatait illetőleg, a szokott rendes formák ennél a következők:

1. *Vén hímnél* (tipikus forma): Az orrlyuk keresztben, de majdnem egyenesen fekszik, nagy, kiszélesül, hátrafelé szélesen nyílt, avagy pedig hosszas tojásdad idomot képez, felső csúcsán gyenge kimetszéssel. *Agg példányok* orrlyukai nagy, hosszas tojásdad alakban formáltak és teljesen üregek. (8. ábra).

8. Aquila chrysaetus [tipikus]. (Öreg ♂.)

2. *Vén nősténynél* (tipikus forma): Az orrlyukak ovális körvonalúak s hátrafelé hosszas félkörídomban szélesen nyíltak (hasonlólag, mint a vén hímnél.) *Ennek némileg eltérő változata*: a nagy, kitégült és kissé megnyúlt tojásidomú orrlyuk, mely belül két végén behorgolt porczogóval bir.

Fiatal (vagyis az *Aquila chrysaetus fulva* formához tartozó) egyedek orrlyuk-alakzata azonos a tipikus példányokéval, csak hogy utóbbiaknál a két végén behorgolt (beöblösödött) *veseforma* orrlyuk-alakzat nem fordul elő, legalább én még öreg példánynál ilyenre nem akadtam.

Lakatos Károly.

VADÁSZAT.

Az apróvad befogása s kamarákban való átteleltetése.

(Folytatás.)

A magas hálónak van egy másféle, újabb fajtája is, melyet fogás alkalmával nem döntenek le, hanem a foglyok a felállított háló hosszabb alsó részének föl-hajtása folytán képződő zsákjában fogódnak meg. Én nem ismerem ezt a konstrukciót; *Fónagy* részletesen ír róla könyvében. — Ez a magas háló állítólag csak ősszel, vagy télen, különösen pedig száraz, hónélküli télen használható kellő sikerrel; értéke különösen azért nagy, mert télen, ha nagy hó van, könnyebben lehet a foglyokat befogni, de száraz tél

alkalmával is csakis ily hálókat lehet használni. — Ezeknek a hálóknak magassága öt méter, hossza száz méter, ennyi feltétlenül kell; azonban, ha kétszáz méter hosszú hálónk van, természetesen a siker annál nagyobb. Szövege az ily hálóknak 4–5 cm.-nyi szemekből áll; az alsó és felső részen erős kötélszerű zsineg van húzva; a felsővel kifeszítjük a háló jobb és bal szárnyán levő, földbe nyomott erős rudakhoz, melyeknek helyeit természetesen előre elkészítjük. A mikor az egész háló fent van, a felső kötelet erősen kifeszítjük, hogy a háló szilárdan álljon, úgy, mint az angol lapdajáték középhálóját szokták kifeszíteni; mikor ez megvan, a *háló alsó részét másfél méternyire felemeljük* (felhajtjuk) és az alsó részen végighúzódo zsin eget a két szélen álló két rúdhoz kötjük, de azon a részen emeljük (illetve hajtjuk fel) a hálót, a mely oldalon hajtani akarjuk a foglyot. Az így másfél méterre felhajtott s kikötött alrésze a hálónak majdnem szilárdan áll, holott a felső hálótest szabadon. Tehát a felhajtás folytán az alsó hálórészből *zsák* képződik, mely rendes körülmények közt végésvégig zárva van, azonban ha a fogoly-csapat nekirepül a felső hálótestnek, az a nagy nyomásnak enged, előre nyomul, az alsó rész helyben marad, a százméteres zsák kinyílik s a hálóba ütődött foglyok lepotyognak — bele a zsákba, — de a zsák alján levő súly gyorsabb csukódásra kényszeríti a két hálót s mire az utolsó fogoly is beleesik, a háló ismét össze van zárva, a foglyok bent vannak, tehetetlenek, fejük lábuk kint van a hálószelemen, szóval magukkal teljesen jötehetetlenek s egyenkint kiszedhetők a hálóból. — Ennek a hálóknak is — mint minden hálóknak — legnagyobb ellensége a szél, az eső, a hó, a köd. Szélben ugyanis nem lehet fogni azért, mert a hosszú hálótestet nagyon kifújja, vagy kidomborítja abba az irányba, a honnan a foglyokat várjuk, minek következtében a beleütődő fogoly csapat nem tudja visszanyomni a felső hálófalat, vagy ha visszanyomja is, a zsák nem nyílik meg, minek folytán a foglyok a földre potyognak; ellenkezőleg, ha onnan éri a szél a hálót, a honnan a foglyokat várjuk s így ellenkező irányban domborítja ki azt, ez esetben ugyan a zsák mindig megvan, de nincs benne köszönet, mert nem elég mély, sőt mélysége nincs is, továbbá pedig nem záródik össze. Kalamitás még a köd is, mert a nedvesség nagyon megnehezíti a hálót, kevésbé hajlékony lesz és rugalmasságát elveszti, ennél fogva nem enged úgy a fogoly repülési erejének, de könnyen rá is fagy a köd a hálóra; ilyenkor meg épen czélyszerűtlen a fogást megkísérteni, mert a megmerevedett zsineg, bármilyen erős is, könnyen pattan a nagy erő hatása alatt. Az eső és hó szintén ilyen ellensége a magas hálóknak; a háló megázik, esetleg utána megfagy; ha azután nedvesen tesszük el a hálót: megrothad, vagy megpenészedik s használni többé nem lehet. Az egér is nagy kárt tehet benne — mint minden hálóban, — összerágja s rövidesen tönkre teszi. A magas hálóknak ezt a fajtaját legalkalmasabb fasorok hosszán felállítani, hol a foglyok tartózkodni szeretnek. Amint tudjuk ugyanis, a foglyok a fáknál úgy két-három méternyi magasságban repülnek a föld színétől s csak azután vágódnak fel. Keresztben is felállíthatjuk azonban a hálót az esetben, ha tapasztaljuk, hogy a foglyok az akáczfák *mentén végigrepülnek*; ily esetben igen jó olyan helyet kiválasztani, a hol a hálót a fasor között keresztbe állíthatjuk föl, úgy, hogy jobbra-balra legyen ötven-ötven méter, ha lehet pedig száz-száz méter szárnya. A foglyok befogására az ismertetett

magas hálókon kívül még több másfajta hálót is használnak, melyek a következők: A *harangháló*. Ezt részletesebben nem írom le (lásd az ábrát), mert a ki használói akarja, a hálógyárakból kaphat készen s ha megvan, magától rájön alkalmazási módjaira, vagy pedig a gyár, vagy valamely hozzáértő utasítása szerint veheti használatba (a mi a felállítási módját illeti). Ősszel, télen egyaránt lehet vele fogni Fogási helyül egy nyílt tért választunk, hol gyakrabban találkozunk foglyokkal, ezeket azután főtt búza, vagy kendermaggal (megfőzve azért, hogy ki ne csirázzék), vagy más magvakkal odaszoktatjuk, hó-állás esetén csalétekül kelkáposztát is használva. — A hol a csalétket elszórjuk, ama helyet (melynek azonban nem szabad terjedelmesebbnek lennie, mint a mily helyet az azután felállítandó harangalakú háló elödni lesz képes) alacsony botocskákhoz erősített fekete fonállal vesszük körül. E fonáltól a foglyok nem félnek, hanem az alatt zavartalanul elfutnak, ellenben a varjúkat s más madarakat elijeszti a kitett csalétektől. — Midőn meggyőződünk arról, hogy a foglyok a kitett csalétket néhányszor elfogadták, akkor a harangalakú háló négy sarkát, a nélkül, hogy a hálót igen kifeszítjük, kampókkal a földhöz erősítjük. Azután pedig a háló felső csúcsához erősített karikát egy megfelelően szilárd és a földbe szúrt bohoz kötjük, oly módon, hogy a háló fölfelé kifeszüljön s a háló négy oldalán, annak alsó vége és a föld közt egy-egy nyílás képződjék, melyen keresztül a foglyok kényelmesen bebujhassanak s a háló alá sok, köréje azonban csak igen kevés takarmányt szórunk el. — Ha az ily módon kitett csalétket újra elfogadták a foglyok, akkor a karikához odaerősítünk egy fonalat, ehhez pedig egy csomó teli búza-kalászt, oly módon, hogy az előbbi a leszúrt bot mellett lógjon, az utóbbi pedig a föld fölött négy ujjnyi magasságban függjön s ekkor már kisebb adag csalétket teszünk ki. Ha észrevettük, hogy a foglyok a kalászokat csipkedték, akkor a legközelebbi csalhívásnál a kalászcsomót egy újjal kicseréljük, a karikát pedig a botról lekötve, azt a bot felső gomb-alakú végére oly módon helyezük el, hogy ha majd a foglyok a kalászokat csipkedik, az ez által okozódó legkisebb megrántás is elégséges legyen a karikát a bot gömbölyded végéről lerántani, mi által a háló összeesik s az alatta lévő foglyokat letakarja. Kedvező időjárás és különösen tartós szélcsend esetén, ha a fent leírt módon járunk el, e fogási mód is rendesen sikerrel szokott járni. Ellenben szeles időben alig alkalmazható, mert egyrészt a foglyok félnek a szél által ingatott hálótól, másrészt pedig alig kerülhető ki, hogy az érzékenyen felállított háló, erősebb szél-csapásnál, a megingatott bot gömbölyű végéről le ne csúszszék, a midőn is összeesik. — Megjegyzem, hogy a harangalakú háló tenyész-foglyok befogására alig alkalmas, mert egyrészt a beléjük került foglyok rendszeren hosszabb ideig maradnak a hálóban, mielőtt onnan kibonyolítottatnának, másrészt pedig ott annyira vergődnek, hogy majdnem valamennyi kisebb-nagyobb fokban megsérül. — A *csúcsos*, vagy *zsákháló*. Ez a földön futó foglyok befogására használatik (lásd az ábrát). Alakjára nézve egy hosszúkás zsákhálóhoz hasonlít és különben három részből áll: a zsákból, a menyezetből, vagy fedélből és a szárnyakból. A zsák 5–19 méter hosszú, a szárnyak jobbról-balról 10–12 méter hosszúak és általában 30 cm. magasak. Szárnyakúl több, hasonló hosszú és magas hálót is lehet alkalmazni toldalékul. E háló felállítása úgy történik, a mint az ábra mutatja, azaz botok segítségével lesz kifeszítve s a földön helyzetében megszi-

lárdítva. Egyedüli előnye az, hogy egyszerre egész foglyocspatokat lehet vele elfogni. Őszszel, októberben szokás használni, de csakis reggeli és esti szürkületben használható sikerrel, napvilágnál ellenben nem, legfeljebb ködös időben. Főfeltétel mindig a szélcsendes idő, azonban csak kihallgatott biztos foglyocspatra mehetünk vele, melyet óvatos, lassú hajtással kell a háló felé terelni. A hajtás lóháton is történhetik; némelyek azonban néha »csalavértet« is használnak, mely egy könnyű keretre feszített, vászonra festett tehenet, vagy lovat ábrázol. Ezt a foglyokat terelő vadász maga előtt hordja s »e mögül megfigyeli (?) a foglyocspat viselkedését.« — Ha az egész foglyocspat a tödött hálórészbe került, akkor a háló nyílását az erre szolgáló zsinórral összehúzzuk s a háló túlsó végét fölnyitva, kiszedjük a foglyokat s alkalmas kalitkába elzárjuk.

(Folytatása következik.)

IRODALOM.

PULYKATENYÉSZTÉS. Írta: *Hreblay Emil*, állattenyésztési m. kir. felügyelő. Megrendelhető a pénz előleges beküldése mellett a szerzőnél Gödöllőn. Ára bérmentve 2 korona. *Hreblay* ezen újabb munkája ismét tanujele annak, hogy a hazai baromfitenyésztés iránti érdeklődés rohamosan fokozódik s a gazdaközönség végre belátta azt, hogy baromfitenyésztéssel csakugyan érdemes foglalkozni. E gazdasági munka valóban időszerű. A kormány a baromfitenyésztésre annyi gondot fordít, hogy a gazdaközönségnek nélkülözhetlen oly kézikönyv, melyből mindazt megtudhatja, a mi jövedelmének nagyobbítását idézheti elő. A külföldön értékesített baromfi-termékekért a múlt évben 60 millió koronát vettünk be, mely összeg legnagyobb részét a kisgazda zsebébe folyt; ez összeg azonban pár év alatt megkét-szerezhető, ha a baromfitenyésztést okszerűen fogjuk űzni s a tenyésztést helyes alapokra fektetve, az értékesítési viszonyokat is megismerjük. *Hreblay* munkája részletesen 31 képben magyarázza mindazt, a mit minden tenyésztőnek tudni kell. Bőven foglalkozik a betegségekkel és azok gyógykezelésével is, azonkívül a köztenyésztésre ajánlott fajtákat is ismerteti. E munkát minden baromfi kedvelőnek melegen ajánljuk.

AZ ÁLLATOK VILÁGA. *Brehm Alfréd* nagy művének magyar kiadásából most jelent meg a 9 ik füzet. Ebben a füzetben az olvasó a félmajmok utolsó és talán legérdekesebb csoportjainak, a lóri-félék, az afrikai galágok, a pápaszemes maki s a madagaszkári véznaújju maki életének, ismereteink mai színvonalához mért ecsetelését találja. Ezzel véget ér a félmajmok tárgyalása s elkezdődik a denevérek csodás világának általános jellemzése. Ez az utóbbi rész is teljesen át van dolgozva s egészen új világításban mutatja be a bűregerek rejtelmes életét, amelyekhez a magyar nép felfogásában is annyi tévhit, babona és varázslat fűződik. A füzetet a megelőzőkhöz hasonlóan, *Méhely Lajos*, a magyar kiadás szerkesztője dolgozta át, tárgyának nagy szeretetével s a buvár odaadó lelkiismeretességével. A mű Légrády testvérek kiadásában jelenik meg. — Egy füzet ára 80 fillér.

MAGYAR ISKOLASZER-MUZEUM. Intézetünk e másik folyóiratának 5. száma megjelent és tartalma érdekelheti különösen iskoláink vezetőit és tanárait, általában a tanítás férfait. Hosszabb értekezést közöl az iskolai vetítő készülékekről, melyeknek használhatóságát az iskolákban tüzetesen tárgyalja. — A mikroszkópi preparátumok készítéséről, konzerválásáról szintén szól. Ajánl több jól használható új iskolaszert és érdekes cikket közül „Ezer emberi csontváz“ címén. — Azonkívül több apró közleményt tartalmaz, melyek egyikében figyelemzti az iskolákat, hogy a könyvkereskedők, akik iskolaszereket is közvetítenek, nem mindig törekszenek a hazai készítmények terjesztésére, hanem inkább külföldről hozatnak olyat, ami itthon is volna kapható. — Ez a folyóiratunk *Dr. Lendl Adolf* szerkesztésében jelenik meg; főképen a jó hazai iskolaszerek leírását, ismertetését tűzte ki céljául és ezáltal különösen oktatásunk ügyének tesz jó szolgálatokat. — Kiadóhivatalunk minden érdeklődőnek küld mutatványszámot. Előfizetési díja egy évre 5 korona.

Szerkesztői üzenetek.

Kérelem. Felkérjük hátralekos t. előfizetőinket tartozásuk mielőbbi szives beküldésére.

B. K. úrnak. Lapunk tavalyi évfolyamából még néhány teljes példány kapható (bekötve is.)

Többeknek. Egy újabb, modern szerkezetű és pompás kiállítású *Springer*-féle 16 kaliberű lankaszter-fegyver vált eladóvá. Ára 130 forint. — Továbbá eladóvá van téve egy 16 kaliberű, keveset használt *A Field* féle (London) angol kakasnélküli lankaszter-fegyver is. Prima gvartmány. Ára 135 forint (az eredeti vételár fele.) Bővebbet a szerkesztőségben.

M. úrnak. Fegyverárjegyzék végett (az u. n. »korona-puskákat« illetőleg) sziveskedjék *Fückert Gusztáv Weipert-i* (Csehország) fegyvergyárhoz fordulni.

Sz. P. úrnak. Hogy valaki egy vizslát eredeti rendeltetésén kívül még kopónak és agárnak is használjon egy személyben, oly furadolgot még nem hallottunk! Kár, hogy még a klavirozásra is rá nem fogja azt a szegény állatot! Kedves Sz. P. bácsi, legjobban, ha ily körülmények közt megváltik kedvelt állatjától. Üdvözet!

Ismét ajánlhatunk iskoláknak több olyan ritka állatfajt, amelyet csak kivételes alkalommal lehet szerezni: *Szemüveges kígyó (Naja tripudians)* kitömvé, kisebb-nagyobb példány jellemző alakításban 26–32 kor. *Barlangi góte (Proteus anguineus)* spirítuszban, látható külső kopolyúkkal, szép példány 22 kor. *Dunna-lúd (Somateria mollissima)* kitömvé, szép példányokban, ♀ vagy ♂ 24 kor. *Csőrös állat (Ornithorhynchus paradoxus)* kitömvé, szép példány 100 kor. *Bőgő majom* koponya dossal 15 kor. *Ehető fecskéfészék* konzerválva 7 kor.

Magyar zoologiai, vagy vadászati munkák német nyelvre való fordítására ajánkozik egy szakíró, aki eddig is különösen német szakfolyóiratokban dolgozott. — Kiadó biztosítva van és az ajánlatokat, esetleg a fordítandó munkák beküldését kéri. (Közelebbi cím a kiadóhivatalban.)

FOTO-CZINKOGRAFIAI MŰINTÉZET.

MŰVÉSZETI SOKSZOROSÍTÁSOK.

Cikkek folyóiratok, könyvek, árjegyzékek és tudományos művek számára.

Kitűnő kivitelben, legjobb módszerek szerint előállítva.

— Jutányos árak. —

Czím csakis: BUDAPEST, VI. ker., Király-utca 30. szám.

TELEFON: 18—99.

„A TERMÉSZET“ szerkesztősége és kiadóhivatala: Budapest, II., Donáti-utca 7. dr. Lendl Adolf intézete.

5088 901. Nyomatott Markovits és Garainál, Budapest, Lázár-utca 13.